מאי בינייהו איכא בינייהו [א]כשחייב מודה אי נמי [ב]דשמתוהו ומת בשמתיה (א)שלחו מתם שמתוהו ומת בשמתיה [ג]הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע מיתיבי [ד]ערב שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו אינו גובה [ה]ואם כתוב בו התקבלתי ממך גובה בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע משכחת לה כשחייב מודה אלא לרב פפא קשיא שאני התם (א) להכי טרח וכתב ליה התקבלתי [ו]ההוא ערבא דעובד כוכבים דפרעיה לעובד כוכבים מקמי דלתבעינהו ליתמי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא אפילו למ"ד חיישינן לצררי ה"מ ישראל אבל עובד כוכבים כיון דבתר ערבא אזיל לא חיישינן לצררי א"ל אדרבה אפילו למ"ד לא חיישינן לצררי הני מילי ישראל [ז]אבל עובדי כוכבים כיון דדינייהו בתר ערבא אזלי אי לאו דאתפסיה צררי מעיקרא לא הוה מקבל ליה: וכן היה רשב"ג אומר הערב לאשה בכתובתה [וכו']: [ח]משה בר עצרי ערבא דכתובתא דכלתיה הוה רב הונא בריה צורבא מדרבנן הוה ודחיקא ליה מילתא אמר אביי ליכא דניזיל דנסביה עצה לרב הונא דנגרשה לדביתהו ותיזיל ותגבי כתובה מאבוה והדר נהדרה א"ל רבא והא ידירנה הנאה תנן א"ל אביי אטו כל דמגרש בבי דינא מגרש לסוף איגלאי מילתא דכהן הוא אמר אביי היינו [ט]דאמרי אינשי בתר עניא אזלא עניותא ומי אמר אביי הכי והא [י]אמר אביי [כ]איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסי' כרשב"ג [ס]בנו שאני וצורבא מרבנן שאני והא ערב הוא [ד][וקיימא לן] ערב דכתובה [ל]לא משתעבד [כ]קבלן הוה הניחא למ"ד קבלן דכתובה אע"ג דלית ליה נכסי לבעל משתעבד שפיר אלא למאן דאמר אי אית ליה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר איבעית אימא מיהוי הוה ליה ואישתדוף ואיבעית אימא [ל]אבא לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה דאיתמר [י]ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד קבלן דבעל חוב דברי הכל משתעבד קבלן דכתובה וערב דבעל חוב פליגי מר סבר אי אית ליה נכסי ללוה משתעבד אי לית ליה לא משתעבד ומר סבר בין אית ליה ובין לית ליה משתעבד [ז]והלכתא (ב) [מ]ערב בין אית ליה ובין לית ליה משתעבד [נ]בר מערב דכתובה דאע"ג דאית ליה לבעל לא משתעבד מאי טעמא מצוה הוא דעבד ולאו מידי חסרה [ח]אמר רב הונא [ס]שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו [ע]שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין אלמא [ט]אדם עשוי שלא להשביע את בניו הכא

מאי בינייהו. כיון דבין למר ובין למר אין הערב גובה עכשיו מיתמי: **כשחייב מודה.** בשעת מיתתו דליכא למיחש לצררי לרב הונא גבי מיתמי לרב פפא לא גבי עד דגדלי: **דשמתוהו ומית בשמתיה.** שלא רצה לפרוע בחייו: **שלחו מתם.** היכא דשמתוהו ומית בשמתיה הדבר ידוע שלא פרעו וכמי שחייב מודה דמי: **הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע.** דגבי מיתמי ולא אמרינן יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו. הלכתא גרסי' ולא גרסי' והלכתא: **היוצא מתחת ידי ערב.** ותובע את היתומים ואמר פרעתי חוב של אביכם והשטר מוכיח שהרי החזירו לי המלוה: **אינו גובה.** עד דגדלי יתמי ומשתעי דינא בהדייהו ואז ישבע ויפרע מהם כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים: **ואם כתב בו.** המלוה התקבלתי ממך מן הערב: **דלהכי כתב ליה התקבלתי.** דהוי ערב מוחזק בשטר שיש לו עליהם ולא חשיבא מלוה על פה ובמלוה בשטר מודה רב פפא דגבינן מיתמי דלא אמרינן הכא מלוה אלא חוב ומוטלת עליהם לפרוע בעל כרחם: **אפילו למ"ד חיישינן לצררי ה"מ.** במלוה שהוא ישראל שדינו של לוה לפרוע למלוה שהרי המלוה לא יתבענו לערב תחלה: **אבל.** היכא דהוי המלוה עובד כוכבים אין הלוה מתפיסו לעובד כוכבים צררי דהא ידע ישראל דעובד כוכבים הדר תו וגובה ומגא אחריתי מן הערב: **מעיקרא.** כשנעשה היהודי ערב לעובד כוכבים אי לאו צררי אתפסיה לערב לא הוה מקבל ליה ליכנס בערבות שהרי זה יודע בודאי שהעובד כוכבים יחזור עליו ולא על הלוה והלכך לא גבינן מיתמי עד דגדלי: **עצרי.** כהן הוה ואי מגרש תו לא מצי מהדר לה: **והאמר אביי.** בפ' יש נוחלין (י): **איזהו רשע ערום.** (ג) המתעבר על ריב לא לו ומבטל מחשבת הנותן שאמר נכסי לך ואחריך לפלוני וברצונו לא היה ראשון מוכר לאחרים להפסיד אחריך ערום דמכל מקום מגליה הוא ומה שעשה עשוי שהנותן לא מיחה בשעת המתנה כרשב"ג דאמר אם קדם ראשון ומכר מה שעשה עשוי כי אין לאחריך אלא מה ששייר ראשון והרי לא שייר לו כלום: (ד) **והא קיימא לן.** לקמן בשמעתין: **מאי איכא למימר.** דהא לא הוו ליה נכסי לרב הונא ולא נשתעבד אביו: **אי בעית אימא** (ה) **הוו.** לרב הונא בשעה שנעשה אביו ערב וגמר ומקנה מתוך שהיה סבור שלא יפסיד: **דברי הכל לא משתעבד.** כדמפרש טעמא לקמן מלוה הוא דעבד ולאו מידי חסרה: **כי לית ליה נכסי לא משתעבד.** דלא גמר בלבו לשעבד נפשיה ואינו אלא פטומי מילי שירא להפסיד. ואיכא למימר אמוראי פליגי בהא מילתא ושמעתייהו (י) לא איתפרשו בגמ': **כולהו משתעבד.** אע"ג דלית ליה נכסי: **מלוה הוא דעבד.** המשכן בזיווגן אין דעתו לפרוע הערבות אלא מתכוין לזווגן שע"י ערבות זו מתרלין ולא מידי חסרה לאשה דהא טב למיתב טן דו [קידושין מא.] ולטובתה נתכוין: **מתקיף לה רב נחמן וכי אדם עושה קנוניא על בניו.** להנחיל לאחרים ולהפסיד את בניו ולפ"ה אמרי רב ושמואל אם לא אמר תנו אין נותנין לאותו פלוני אע"ג דהודה שיש לו מנה משל פלוני בידו אלא מאי אית לך למימר אמאי אין נותנין לו דאדם עשוי שלא להשביע כו' נתכוין שלא יחזיקוהו כעשיר לא הוא ולא בניו:

הכא

ושעבד נכסיו לזה ויש לו בת לזה מיהו קשה לר"י מן התוספתא דקתני ואם כתב בו בע"ח ולשון בו משמע כפירוש ר"ח ויש לפרש קצת לפירוש ר"י כי הלוה מכל מקום כתב לו כך אבל הבעל חוב לוה לכתוב לו כדי שיהא הערב קבלן גמור והא דאמר מלוה על היתומין לפרוע חובת אביהן פירש ר"י דהיינו במלוה על פה ובמקום שלא נשארו קרקעות מאביהן כי אם מטלטלין ולא קיימינן ליתמי עבור כן אפי' היו גדולים כדמוכח פרק מי שהיה נשוי (כתובות דף צא:) גבי קטינא (ו) דאביי למדקטריף בעל חוב אלמא גדולים היו והא דפסקינן לקמן מלוה על פה גובה מן היורשים היינו במקרקעי דומיא דאינו גובה מן הלקוחות: **אטו כל דמגרש כו'.** שמא יפרע בלא כ"ד ובלא הדרה: **בר מערב דכתובה.** דאף על גב דאית ליה לא משתעבד ומילתיה דרשב"ג מיירי בהכא לגבי ברא דמשעבד נפשיה (ז)(הג"ה. ותימה למורי אמאי לא פריך ממתניתין): **שכיב** מרע שאמר מנה לפלוני בידי כו'. קשה לר"י הא דבעי פ' מי שמת (לעיל דף קמח:) שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו מהו תפשוט מהכא דאם עמד אינו חוזר דאי חוזר חוזר (נמי) [כמו] במתנתו וא"כ פשיטא דנאמן ומאי קנוניא שייך והלא היה יכול לחזור בו מיד ונראה לר"י דמיירי בשכיב מרע שהקדיש כשהיה בריא את נכסיו ואמר השתא נמי מנה לפלוני בידי נאמן והאי דנקט שכיב מרע משום דדוקא השתא מהימן כדאמרינן בפרק שום היתומים (ערכין דף כג.) (ובפ' שבועת הדיינים (שבועות דף מב:) דאין אדם מוטח ולא לו אבל בבריא ודאי חיישינן:

אדם עשוי שלא להשביע את בניו. והיינו כשלא תבעוהו ואמר מעצמו אבל תבעוהו והודה חייב כדאמר לקמן בשמעתין דטעמא דלהשביע את בניו לא שייך התם ומשטה אני בך נמי לא טענינן (ח) אף על גב דבריא אי לא טעין טענינן ליה דאין אדם משטה בשעת מיתה כדאמרינן בסמוך והא דאדם עשוי כו' אמר רבי דמשמע אפי' לא טעין טענינן ליה דאמר בזה בורר (סנהדרין דף כט: ושם) ההוא דקרו ליה קב רשו אמר מאן מסיק בי אלא פלניא ופלניא תבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן אמר אדם עשוי כו' משמע דרב נחמן הוה טעין ליה הכי:

ורב

עין משפט
נר מצוה

קלה א ב ג מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קל סעיף ו:
קלו ד ה מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ד:
קלז ו ז מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעי' ז:
קלח ח ט י כ ל מיי' שם פכ"ה הלכה ו ופי"ו מהל' אישות הל' ט ועי' בהשגות וכמ"מ סמג שם וסי' מח טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ו ז:
קלט מ מיי' פכ"ה מהל' מלוה הלכה ג סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ב:
קמ נ מיי' שם הל' ו ועי' בהשגות וכמ"מ ופי"ו מהל' אישות הל' ט ועי' בהג"ל סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ו ז:
קמא ס מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' יט ועי' בהשגות ובכ"מ סמג עשין קלא טוש"ע ח"מ סי' רנה סעיף ג:
קמב ע מיי' פ"י מהל' זכיה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע שם סעיף ג:

מסורת הש"ס

א) [ערכין כג. ונסיפ"י ע"ש], ב) שם כג., ג) שם ב"ק לב. [חולין קה:], ד) לעיל קלו. כתובות לב: סוטה כא: ערכין כג., ה) רש"ל, ו) גיטין מט: [ערכין כג:], ז) רש"ל והלכתי' אכולהו משתעבד בר, ח) שבועות מב: [ערכין כג.], ט) [סנהדרין כט:], י) [לעיל קלו.], כ) בפ"ק: ושמעתייהו, ל) ח"י.

* * *

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלהכי טרח: (ב) שם והלכתא בכולהו משתעבד בר מערב דכתובה כצ"ל ותיבות ערב בין אית ליה ובין לית ליה נמחק: (ג) רשב"ם ד"ה איזהו רשע ערום רשע המתעבר: (ד) ד"ה וקיימא לן כצ"ל ותיבות והא נמחק: (ה) ד"ה אינעית אימא מיהוי הוה לרב הונא: (ו) תוס' ד"ה (בע"ח) יאם וכו' גבי קטינא דארעא דקטריף בעל חוב: (ז) ד"ה אדם וכו' לא טענינן ליה אע"ג:

* * *

מוסף רש"י

דשמתוהו. כ"ד לאפיהן על שאינו פורע לא חינו ומת בשמתיה, דהשתא ליכא למיחש לצררי, דלא היה פורעו אלא בב"ד כדי שיתירו נידוו (ערכין כג.). **אטו כל דמגרש בבי דינא** מגרש. שיאמרו לו דור הנאה, יכך כלבאה ויגרשנה (שם כג.). **דכהן הוא.** רב הונא ואי היה מגרשה לא מצי לאהדורה (שם). **כרשב"ג.** במס' כתובות (נג:) דאמר בשעת מיתה נכסי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל, רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר הראשון, והכי הוי רשע ערום (ערכין כג.). ערב דכתובה דברי הכל לא משתעבד. מה דערב בעלמא הוא ועוד לאו מידי חסרה שלא הוציאה כלום משלה (גיטין מט:) דמלוה קא עביד לוותם ולא מידי מחסר לה דהא לא קא יהבא זוזי (ערכין כג.). קבלן דבעל חוב. תרגמי לחוכא איכא, הנא דקבלן הוא ועוד דחסריה ממונא (גיטין נ.). שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי. הגביהו תחלה מן הנכסים שהקדשתי (שבועות מב:).

* * *

רבינו גרשום

חובו ולא היה חייב כלום למלוה: מאי בינייהו. בין רב פפא ורב הונא מכדי בין למר ובין למר לא פרעי יתמי לערב: איכא בינייהו כשחייב מודה. שאביהן הודה בשעת מיתתו שעדיין לא פרע למלוה כלום למאן דאמר איכא צררי אתפסיה הכא לא אתפסי ופרעי יתמי לערב מאי דפרע למלוה ולמאן דאמר יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו אע"ג דהודה בשעת מית' דחייב למלוה (ולמאן דאמר) לא יפרעו להערב דיתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ולא פרעי ליה לערב כלום: א"נ איכא בינייהו. דתבעיה מלוה ללוה קמי בית דין ושמתוהו דליפרע ליה ומת בשמתיה ולא פרע ליה למאן דאמר צררי אתפסיה הכא כיון דמת בשמתא לאו מידי אתפסוה ומחייבי יתמי למיפרע לערב מה שפרע למלוה ולמאן דאמר פריעת בעל חוב מצוה יתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ולא פרעי ליה מידי: שלחו מתם היכא דשמתוהו ומית בשמתיה. אפ"ה הלכ' כרב הונא בריה דרב יהושע דחיישינן דלמא צררי אתפסיה ולא הספיק לתבוע להפר שמתא עד שמת הוא [אבל] אי ודאי בריר לן דלא אתפסי' צררי מחייבי יתמי לשלמי לערב אע"ג דמלוה על פה היה: מיתיבי ערב שהיה שטר חוב של מלוה יוצא מתחת ידו ואמר שפרע למלוה והחזיר לו השטר ותובע מן היתומין שישלמו מה שפרע למלוה אינו גובה מהן כלום דחיישינן שמא לא פרע למלוה אלא נפל השטר מן המלוה ומצא הערב ואע"ג דהאי חוב בשטר הוא הואיל וזה שטר על שם המלוה נכתב ולא על שם הערב להכי אינו גובה הערב דלגבי ערב מלוה על פה הוא דאין לו שטר על היתומין שחייבין לו: ואם כתב בו. בשטר כתיבת המלוה שכתב לערב התקבלתי ממך חובי. גובה מן היתומים דהשתא ליכא למיחש לנפילה וכיון דכתב ביה התקבלתי דמי כמאן דאית ליה שטר על היתומין: בשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע. דחייש לצררי וכל היכא דודאי פשיטא לן דלא אתפסיה צררי מיחייבי יתמי לשלומי הכא נמי כיון דהכא מלוה בשטר הוא איכא למימר לא הוה מתפיס ליה צררי אלא אם כן מהדר ליה שטרא וכיון דלא אהדר ליה שטרא פשיטא דלא אתפסיה לצררי ומשום הכי גובה ערב כשכתב לו התקבלתי דדמי כמאן דאית ליה שטרא: אלא לרב פפא. דאמר יתמי לאו בני מיעבד מצוה ניננהו במלוה על פה סוף סוף אע"ג דמלוה הוה ליה שטרא מעליא הא התקבלתי דאית ליה לערב עלי' יתמי לאו שטר גמור הוא והוה [illegible]

רבינו גרשום (המשך)

תובע ללוה: אדרבה. הכא איכא למיחש דדילמא לערב גופיה אתפסיה צררי דכיון דידיע האי ערב דעובד כוכבים בתר דידיה אזיל ולא בתר לוה לא הוה מקבל למהוי ליה ערב אי לאו דאתפסיה צררי לערב הלכך לא גבי הערב כלום מיתמי: אמר ליה אביי אטו כל דמגרש בבי דינא רבא מגרש. אפי' לפני בית דין הדיוט יכול לגרש דלא ידעי [דמצרכה] לידור הנאה ולא אדרי ליה: איגלאי מילתא דכהן הוה. רב הונא ולית ליה תקנה לגרשה דאי מגרש לה לא מצי לאהדורה: והיכי הוה אביי משיא עצה. למיעבד קנוניא והא אמר אביי כו': שאני הכא. דבנו היה רב הונא וליכא העברת ירושה כדאמ' (לעיל דף קל) אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים. ועוד משום צורבא מרבנן ודחקא ליה מלתא שאני מאינש דעלמא: ואכתי מאי עצה הואי. והא ערב דכתובה לא משתעבד למיפרע כדאמר לקמן דמצוה עבד דזוונן (מאי) [ולאו מידי] חסרה: קבלן הוה. דמשתעבד: אלא למאן דאמר אי לית ליה לא משתעבד מאי איכא למימר. הא רב הונא לא הוה ליה נכסי כשנעשה אביו ערב בשבילו: אבא לגבי בריה. כשנעשה קבלן בשבילו משעבד נפשיה אע"ג דלית ליה נכסי לבן מפני חיבת הבן: מר סבר. איכא למאן דאמר אי אית ליה נכסי כו': מצוה עבד. כלומר דלא גמיר ושעבד נפשיה אלא האי [illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones